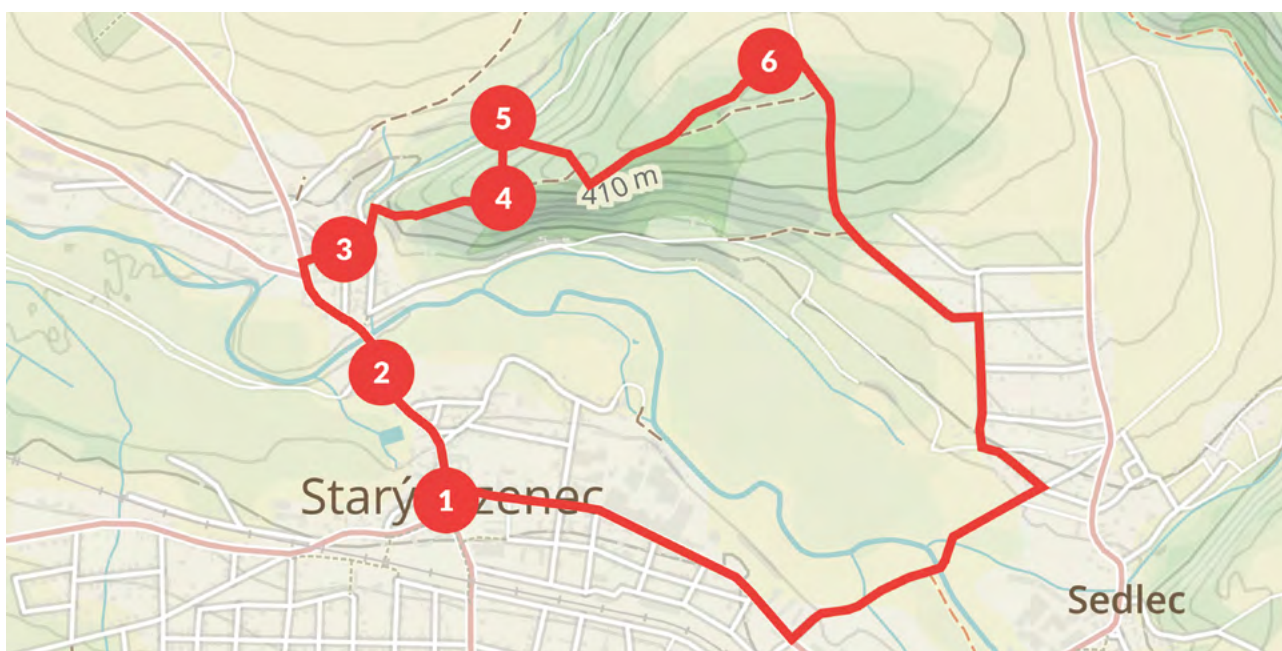

Utrpení sv. Vojtěcha / Starý Plzenec

Příběh o svatém Vojtěchovi vás zavede na již zmizelý hrad Plzeň, který býval výstavní perlou středověkého cestovního ruchu a místem velkolepých tržišť. Víte vůbec, že se Plzeň zrodila ve Starém Plzenci? Provedeme vás přímo místy, po nichž tu kráčil Vojtěch i kupci z celé Evropy, dávnými trhy a bývalým hradištěm. Ještě dnes tu najdete základy středověkých kostelů. Dozvíte se, proč tu Vojtěch lamentoval nad nevěřícími Čechy a jejich pohanskými zvyky. A také proč se Plzeň přestěhovala na konci 13. století o pár kilometrů dál.

Proč vyrazíte?

Protože Hůrka ve Starém Plzenci je prostě mimořádně malebné místo, kde si nádherně odpočinete od starostí všedních dní. A zdejší romantické cesty dlážděné lesním kamením vás přenesou přímo do středověku. Můžete si tu představovat, jak se kdysi cestovalo na vozech tažených soumary, a že to panečku nebylo tak pohodlné jako dnes. Trasa se navíc kryje s naučnou stezkou, kde na vás kromě informačních cedulí vybafnou z lesa i dřevění jeleni a na stromech sedící lapkové! Odměnou vám pak bude úchvatný výhled do kraje od rotundy sv. Petra a Pavla. Pozor – trasa opravdu není vhodná pro kočárky!

1. SEN O NEVĚŘÍCÍCH

Parkoviště u radnice
49°41'49.9"N 13°28'25.3"E

2. BROD PŘES ÚSLAVU

U mostu
49°42'00.4"N 13°28'16.9"E

3. PROBLÉM S TRŽIŠTĚM

U kostela
49°42'10.2"N 13°28'09.3"E

4. NECHTĚNÁ HOSTINA

U lavičky s jelenem
49°42'18.1"N 13°28'30.8"E

5. VOJTĚCH V MODLITBÁCH

U altánu
49°42'23.9"N 13°29'02.5"E

6. SVATÝ DÁREK

U rotundy
49°42'12.6"N 13°28'29.6"E

TRASA

Víte vy vůbec, že Starý Plzenec je vlastně původní Stará Plzeň? A že se na zdejší Hůrce tyčil po celá tři staletí veliký středověký hrad, dokonce podobný tomu pražskému? Jedna z dávných legend praví, že tu roku 992 přenocovala vzácná návštěva. Zastavil se tu svatý Vojtěch při návratu z daleké Itálie do Prahy a spatřil tu prý „hrozné věci“.

Chcete vědět víc?

Hrad Plzeň byl hned za hranicemi Čech první větší zastávka a zároveň významná křižovatka Norimberské a Řeženské stezky. Za dob Staré Plzně samozřejmě neexistovaly žádné silnice. Dřevěné vozy s velkými koly klopotaly po lesních cestách vyztužených maximálně lesním kamením a rozbahněnými úvozy. Vozy táhli nejčastěji soumaři a z Plzně do Prahy to trvalo tři dny. Po stezkách nejčastěji cestovali kupci a mimo opevněná hradiště na ně v lesích často číhali lapkové. Proto jezdívali kupci raději v karavanách s ozbrojeným doprovodem. Podobně střežen byl určitě i biskup Vojtěch.

1. SEN O NEVĚŘÍCÍCH

Není divu, že měl biskup Vojtěch ve Staré Plzni zlé sny. Jako velice vzdělaný a oddaný služebník církve s Čechy totiž nevycházel nejlépe. V 10. století jsme byli pohanská země, kde lidé ještě věřili v přírodní božstva. Vítězili tu ti silnější, včetně těch, kteří krutě vraždili a kradli. Muži vlastnili více manželek a na trzích se ještě obchodovalo s otroky. A Vojtěchovi šlo často o život, když tu hlásal víru v jednoho Boha, dobro mezi lidmi a lásku jednoho muže k jedné ženě.

Kudy?

Začátek výletu vypadá sladce! Vydejte se od růžové budovy radnice po silnici dolů až potkáte sochu šampusové zátky a cukrárnu... Všimněte si na sloupech namalované značky naučné stezky „Stará Plzeň a kupci“. Je značena bíle orámovaným zeleným čtvercem přeškrtnutým dvěma šikmými bílými pruhy a doplněným podkovou. Celá naše trasa se s ní shoduje! Jděte pořád po silnici dolů a první obrázek komiksu ulovíte před mostem u cedule se dvěma bezhlavými rytíři.

Chcete vědět víc?

Co vlastně Vojtěch v Plzni tak děsivého spatřil? Inu – z dnešního pohledu právě vůbec nic! Rozluštění této záhady najdete na trase, která začíná na plzeňském Masarykově náměstí – pravděpodobně dávné křižovatce středověkých stezek Norimberské a Řezenské a v místě jednoho ze dvou tržišť Staré Plzně.

Soumaři, kteří táhli kupecké vozy, byli tvorové zkrřížení ze dvou druhů tažných zvířat. Víte kterých?

ANO

Jestli jste tipovali osla a vola, tak je to správně! Nevíme, jaké zvuky soumaři vydávali, když vůl dělá bůů a osel íá. Co myslíte vy? Zkusíte to?

NE

Soumar = osel + vůl. Nevíme, jaké zvuky soumaři vydávali, když vůl dělá bůů a osel íá. Co myslíte vy? Zkusíte to?

2. BROD PŘES ÚSLAVU

„Pane Bože, co to vidí oči mé znavené? U brodu přes řeku se pracuje?“ divil se zbožný Vojtěch, když přijel utrmácen k hradu Plzni. „Vždyť je neděle, den sváteční, kdy vstal Ježíš Kristus z mrtvých a zvítězil nad smrtí.“ Vojtěch posmutněl, odmítl pomoc místních a přešel brod, kde bylo metr vody, po svých. Na protější Hůrce, v místech, kde dnes vidíte rotundu sv. Petra a Pavla, už ho na hradě očekával sám přemyslovský kníže Boleslav II.

Kudy?

Přece na středověké tržiště! Nejprve se podívejte vpravo na kopec – ta malebná rotunda, to je cíl vaší cesty a už teď se můžete těšit na ten nádherný výhled. Zatím ale jděte přes most a stále po zelené značce naučné stezky s podkovou až ke kostelu Narození Panny Marie, do míst, kterým Plzenečtí říkají Malá Strana. Další obrázek na vás čeká nad starými schody u kostela.

Chcete vědět víc?

Takhle nějak to klidně mohlo být, alespoň podle starých legend. Mimochodem mosty přes řeku se ve středověku stavěly málokdy. Ve zdejších místech byl opravdu brod, kde býval maximálně metr vody. S pomocí místních lidí a jejich tažných zvířat bylo možné tudy protáhnout i těžký vozový náklad, který se tudíž nemusel překládat na vory a lodě. I proto měly vozy hodně vysoká kola, aby projely vodou. O vozy a soumary se kupcům starali kováři, truhláři, koláři a další řemeslníci.

Zkuste si zahrát hru na mýtné. Víte, co to je?

ANO

Mýtné museli platit cestující, když chtěli přejít brod, hranici nebo prostě za průjezd nějakým úsekem cesty. A vy jste teď středověká stráž, která chce od svých spoluvýletníků zaplatit mýtné na zdejším mostě. Platí se čímkoliv kromě peněz!

NE

Mýtné museli platit cestující, když chtěli přejít brod, hranici nebo prostě za průjezd nějakým úsekem cesty. A vy jste teď středověká stráž, která chce od svých spoluvýletníků zaplatit mýtné na zdejším mostě. Platí se čímkoliv kromě peněz!

3. PROBLÉM S TRŽIŠTĚM

Právě v těchto místech Staré Plzně bývalo velké rušné středověké tržiště plné exotického zboží. Biskupovi Vojtěchovi, který tudy procházel k hradu, se ale nelíbilo ani zde. „Hle, pěkný váš slib! Váš kající lid odpočinkem od práce nesvětí tento den sváteční!“ pravil prý a začal vyhánět prodavače z trhu. Vždyť ho Boleslav ujistil, že poměry se v Čechách už změnily! A že se Češi dávají na křesťanskou víru a světí svátky v kostele!

Kudy?

Stále po zelené naučné stezce s podkovou, tzn. vlevo a kolem kostela vzhůru. Cesta se pak dobrodružně klikatí labyrintem mezi domky. Ale jakmile narazíte na překrásný modrý domeček obložený dřevem, jste už kousek od lesa! Další obrázek ulovíte u první lavičky na lesní cestě, za níž se pase dřevěný jelen!

Chcete vědět víc?

Jak vypadal středověký trh ve Staré Plzni? Kupci prodávali zboží z daleka: vzácnou sůl, koření, oleje, látky i zbraně. Platilo se penězi (Stará Plzeň byla tak významným střediskem, že se tu razily denáry!), ale i hřivnami (tenké železo ve tvaru malé dlouhé sekerky), plátěnými šátky a také naturáliemi – zvířaty, potravinami a podobně. Kostel Narození Panny Marie tu tehdy ještě nestál, ale dobře si ho prohlédněte, v našem příběhu bude hrát stěžejní roli.

Víte, z kterého platidla vzniklo slovo „platit“?

ANO

Ve středověku se totiž platilo plátnem či spíše plátěnými šátky. Ještěže se tehdy nevžilo slovo „hřivnit“, to by se nám těžce vyslovovalo.

NE

Ve středověku se totiž platilo plátnem, či spíše plátěnými šátky. Ještěže se tehdy nevžilo slovo „hřivnit“, to by se nám těžce vyslovovalo.

4. NECHTĚNÁ HOSTINA

Na hradě Plzeň přivítal váženého Vojtěcha kníže Boleslav. Byl rád, že Vojtěch v Římě vyslyšel jeho prosbu a po čtyřech letech se vrátil zpátky do Čech... Jenomže tak důležitou událost bylo přece třeba náležitě oslavit! A tak se na stolech leskla pečená zvěř a víno teklo proudem... A to i přesto, že byla zrovna neděle.

Kudy?

Pokračujte stále po značce. U cedule naučné značky č. 6 si přečtete úkol a u velkého kaštanu, kde se říká U sv. Marka, zahněte doprava k dřevěnému altánu.

Chcete vědět víc?

Proč kníže Boleslav II. požádal Vojtěcha o návrat do Čech? Přítomnost římského biskupa v Praze byla pro něj nadějí, že budou okolní země tu naši vnímat jako civilizovanější, vzdělanější a bezpečnější, totiž křesťanštější než dříve. Oba významní muži byli jistě ubytováni v bezpečí plzeňského hradu, který se rozprostíral vpravo od vás, na akropoli, kam za chvíli dorazíte. Představte si, že cesta, po níž obcházíte Hůrku, vede pod hradbami onoho hradu. Zajímavé je, že tenhle kopec byl tehdy úplně holý. Les sem byl uměle vysazen až ve 20. století!

Jděte dál a na ceduli naučné stezky č. 6 najděte úkol. Zaměřte se pořádně na stromy a opravdu je uvidíte. Bojíte se?

ANO

Nebojte se, jsou neškodní! Zato ve středověku by vaše obavy z lapků neboli loupežníků byly opravdu na místě. Kupci a jejich vozy plné zboží lákaly k přepadání kdekoho. Navíc v té době ještě žily na našem území kmeny, které ctily pouze zákon kořisti. Kdo přinesl kmeni více, ať už se úlovku zmocnil jakkoliv, stal se váženým hrdinou.

NE

Jasně, nemáte čeho! Zato ve středověku by vaše obavy z lapků neboli loupežníků byly opravdu na místě. Kupci a jejich vozy plné zboží lákaly k přepadání kdekoho. Navíc v té době ještě žily na našem území kmeny, které ctily pouze zákon kořisti. Kdo přinesl kmeni více, ať už se úlovku zmocnil jakkoliv, stal se váženým hrdinou.

5. VOJTĚCH V MODLITBÁCH

Nad ránem prosil Vojtěch Pannu Marii o pomoc. „Matko Boží, ty přece víš, že mé lpění na svěcení neděle není pouhou malicherností. Už jednou jsem odsud uprchl z mnohem horších příčin... Co si mám počít? Mám potrestat zdejší bezbožníky tím, že se opět vrátím do Říma?“ Chudák Vojtěch v tu chvíli ještě netušil, že za pár let bude z Čech prchat znovu, aby si zachránil život. A že nakonec Přemyslovci pobijí celý jeho rod, rod Slavníkovců, z něž přežije pouze on.

Kudy?

Odbočte vpravo a po značce dojdete až ke krásné rotundě. Po cestě si všimněte cedulí a vpravo od cesty i základů středověkých kostelů.

Chcete vědět víc?

Ještě dlouho trvalo, než křesťanství v Čechách zakořenilo. A ještě déle trvalo, než se cestování Evropou stalo pohodlným. Opilci na obrázku spí na stole. Ale víte, co jedli a kde spali kupci, kteří do Staré Plzně jezdili prodávat zboží? Mohli si na ohni opéct, uvařit nebo ohřát vlastní jídlo a běžně spali po dvou či po třech na jedné posteli, pod jednou pokrývkou.

6. SVATÝ DÁREK

Biskup Vojtěch se nakonec rozhodl jako svatý muž. Místo do Říma se vrátil jen na ono plzeňské tržiště, kde se obchodovalo i v neděli. Tam, kde kupci měli své stánky, si on založil svatostánek – kostel Narození Panny Marie, kde se každou neděli sloužila mše. A bylo po obchodu. Dokonce ponechal ve Staré Plzni dočasně i několik italských mnichů ze svého doprovodu, aby plzeňské obraceli na pravou víru.

Kudy zpět?

Tady náš příběh končí. Sledujte dál značku s podkovou, až dojdete k dřevěnému schodišti. U prvních domů se dejte doleva a dojdete zpět k bývalému brodu (mostu) a dále na Masarykovo náměstí.

Chcete vědět víc?

Rotunda, kde se nacházíte, je posledním celistvým pozůstatkem hradu Plzeň. Koncem 13. století se král Václav II. rozhodl nerozšiřovat zdejší středověké hradiště do kopcovitého terénu. Povolal svého královského lokátora Jindřicha, aby co nejlíže založil Novou Plzeň na místě, kde bude dostatek vod a rovin pro gotické velkoměsto. Stará Plzeň od té doby chátrala až do roku 1361, kdy tu Karel IV. nechal postavit na protějším kopci hrad Karlova Koruna. Název se nevžil, a tak se hradu dodnes říká podle kopce, na němž stojí, Radyně.

Vzpomínáte si na kostel Narození Panny Marie, u kterého jste stáli na třetím zastavení? Prošel od dob Vojtěchových mnohými proměnami. Jakou barvu má dnes střecha jeho věže? Myslíte si, že červenou?

ANO

Kdepak, zelenou!

NE

Správně, máte pozorovatelský talent! Střecha je zelená.